

Лукаsevич-Крутник І. С.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права, міжнародних відносин та дипломатії,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ПЕРЕВЕЗЕННЯ В КОДИФІКОВАНИХ АКТАХ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом законодавство України, в тому числі у сфері надання транспортних послуг, повинно пройти шлях максимального наближення до європейських стандартів. Тому в сьогоdnішніх умовах цікавим та актуальним є вивчення досвіду законодавчого закріплення договорів перевезення в кодифікованих актах цивільного законодавства країн Європи.

Варто зазначити, що загальна характеристика договорів перевезення чи їх окремих різновидів були предметом дослідження в працях багатьох українських науковців, серед яких І. О. Безлюдько, І. В. Булгакова, Т. В. Гриняк, Е. М. Деркач, І. А. Діковська, О. В. Клепікова, Т. О. Колянковська, О. С. Кужко, В. В. Луць, Н. С. Нечипоренко, О. М. Нечипуренко, С. Д. Русу, Г. В. Самойленко, Л. Я. Свистун, Є. Д. Стрельцова, Р. І. Таш'ян, М. Л. Шелухін та ін. Проте поза увагою вчених залишилось вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання договорів перевезення.

Найбільш подібними до норм національного законодавства України є положення Цивільного кодексу Литовської Республіки від 18 липня 2000 року [1]. У вказаному акті перевезенню присвячено Розділ XL Книги шостої, який охоплює статті з 6.807 до 6.823. Відповідно до п. 1 статті 6.807 за договором перевезення здійснюється перевезення вантажів, пасажирів та багажу. Окремо сформульовано поняття договору перевезення вантажу (6.808) та договору перевезення пасажирів (6.809). Відповідно до статті 6.808. за договором перевезення вантажів перевізник зобов'язується перевезти вантаж, отриманий від вантажовідправника, до пункту призначення і передати його особі, яка уповноважена отримувати такі товари (одержувачу), а відправник (одержувач) зобов'язується оплатити певну плату за перевезення вантажу. Згідно з статтю 6.809 за договором перевезення пасажирів перевізник зобов'язується перевезти пасажирів до пункту призначення, і якщо пасажирі здали йому багаж, – перевезти багаж до пункту призначення і передати його особі, уповноваженій на отримання такого багажу. Пасажири зобов'язуються сплатити встановлену плату за їх перевезення і за перевезення їх багажу.

Самостійне місце серед договорів перевезення, врегульованих нормами Цивільного кодексу Литовської Республіки, займає договір про організацію перевезень, подібний за своїм змістом до закріпленої нормами Цивільного кодексу України довгострокового договору. Відповідно до статті 6.822 у випадках, коли товари постійно перевозяться й існує потреба у встановленні строків та процедур надання транспортних засобів та товарів, перевізник і

вантажовідправник укладають довгостроковий договір на організацію перевезення.

В Цивільному кодексі Чеської Республіки від 03 лютого 2012 р. договори перевезення регулюються Відділом 7 Зобов'язання за договорами перевезення Глави II Зобов'язання за юридично значимими діями Частини 4 Відносні майнові права [2]. Відділ 7 складається з двох розділів, що охоплюють разом § 2550 - § 2585. В Розділі 1 поєднуються підрозділ 1 – «Перевезення осіб», підрозділ 2 – «Транспортування речі (предмету)», підрозділ 3 – «Вантажна декларація», підрозділ 4 – «Загальні положення про перевезення осіб та майна». Натомість Розділ 2 присвячений експлуатації транспортного засобу. Згідно з § 2555 цього Кодексу за договором перевезення речі (предмету) перевізник зобов'язується перед відправником, що він перевезе річ в якості посылки з місця відправлення до місця призначення, а відправник зобов'язується сплатити перевізнику за це провізну плату.

До відомої українській цивілістиці конструкції довгострокового договору перевезення подібний за своїм змістом договір про експлуатацію транспортного засобу. Так, відповідно до § 2582 Цивільного кодексу Чеської Республіки за договором про експлуатацію транспортного засобу оператор зобов'язується перевезти вантаж, визначений замовником, і для цієї мети виконати принаймні одну задалегідь визначену поїздку, або виконати у визначений строк велику кількість поїздок так, як це визначив замовник, а замовник зобов'язується оплатити оператору винагороду. Варто зазначити, що в дефініції договору про експлуатацію транспортного засобу не визначена сфера його застосування. Якщо довгострокові договори застосовуються виключно для перевезення вантажів, то договір про експлуатацію транспортного засобу, очевидно, може застосовуватись і для перевезення пасажирів.

Цивільний кодекс Республіки Польща від 23 квітня 1964 року регулює договір перевезення у Титулі XXV, який складається з трьох розділів – загальні положення, перевезення осіб та перевезення речей, що охоплюють статті 774 – 493 [3]. На відміну від положень Глави 64 Цивільного кодексу України, в нормах Цивільного кодексу Республіки Польща закріплюється загальне поняття договору перевезення. Згідно з статтею 774 вказаного Кодексу за договором перевезення перевізник зобов'язується, у сфері своєї справи, перевозити людей або товари за винагороду. Норми Цивільного кодексу Республіки Польща застосовуються до перевезення окремих видів транспорту тільки в тому разі, якщо такі перевезення не регулюються окремими правилами. Проте в положеннях Цивільного кодексу Республіки Польща нічого не згадує про допоміжні договори перевезення.

У Цивільному кодексі Латвійської республіки від 23 травня 1993 року договірним відносинам перевезення присвячені п.п. 2230 – 2240 Підрозділу 4 «Договір перевезення» Глави 15 Частини 4 «Зобов'язальне право» [4]. В положеннях цього кодексу акцентується увага на перевезенні вантажів. Тому і дефініція договору перевезення сформульована щодо перевезення речей. Згідно з п. 2230 за договором перевезення перевізник зобов'язується передати відправником речі перевезти за домовлену плату по сухопутних дорогах або внутрішніми водними шляхами з одного місця в інше вказане місце і передати їх там адресату. Цікаво, що договір перевезення у цьому кодифікованому акті розглядається як різновид договору підряду. Так,

відповідно до абз. 2 п. 2230 Цивільного кодексу Латвійської республіки до договору перевезення як до виду договору підряду застосовуються передбачені для останнього положення, наскільки вони не суперечать положенням цього підрозділу четвертого про перевезення.

В Цивільному кодексі Республіки Молдова від 6 червня 2002 року відносини перевезення регулюються Главою XII «Перевезення», яка складається з трьох частин [5]. Частина 1 присвячена загальним положенням про перевезення, частина 2 – перевезенню пасажирів, частина 3 – перевезенню речей. Разом три частини об'єднують норми статей 980 – 1029. В Цивільному кодексі Республіки Молдова теж закріплене загальне визначення поняття договору перевезення. За договором перевезення одна сторона (перевізник) зобов'язується перед іншою стороною (пасажиром або відправником) перевезти пасажирів і багаж або вантаж до пункту призначення замість домовленої плати, щодо якої зобов'язується інша сторона. Безкоштовні перевезення осіб або речей, за винятком перевезення в рамках підприємницької діяльності, що здійснюється особою, яка публічно надає транспортні послуги, не регулюються положеннями Цивільного кодексу Республіки Молдова, при цьому на перевізника покладається тільки обов'язок обачності і старанності. В положеннях Цивільного кодексу Республіки Молдова немає норм про договори організаційного характеру в сфері надання транспортних послуг.

Подальше вивчення досвіду договірного регулювання відносин перевезення в країнах Європи може стати ґрунтовною основою для виявлення недоліків та прогалин правового регулювання зазначених відносин з метою вдосконалення національного законодавства України на шляху його гармонізації зі стандартами Європейського Союзу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Civil code of the Republic Of Lithuania: Act of 18. 07. 2000, № VIII-1864 / Lietuvos Respublikos Seimas. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.245495>.*
2. *Гражданский кодекс Чешской Республики: Закон от 03.02. 2012 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://juristpraha.cz/ru/89_2012_rus.*
3. *Kodeks cywilny Rzeczpospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 23.04.1964. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093.Lj.pdf>*
4. *Гражданский закон Латвийской Республики: Закон от 25 мая 1993 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.lv/law_ru.html.*
5. *Гражданский кодекс Республики Молдова: Закон от 6 июня 2002 г. № 1107-XV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lex.justice.md/ru/325085/>.*